

GIYOHVANDLIK – ASR VABOSI.

Muallif: **Jumayev Komiljon Ziyodovich**

Kattaqo‘rg‘on tumani Maktabgacha va maktab ta‘limi bo‘limiga qarashli

99-umumta‘lim maktabi ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha direktor o‘rinbosari

Annotatsiya: Ushbu maqolada giyohvandlikning jamiyat hayotiga, inson salomatligiga va yoshlar tarbiyasiga salbiy ta‘siri yoritilgan. Giyohvandlikning paydo bo‘lish sabablari, uning inson organizmiga ko‘rsatadigan zararli oqibatlari hamda yoshlar orasida tarqalishining oldini olish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, ta‘lim muassasalari, oila va jamiyatning hamkorlikdagi faoliyati orqali giyohvandlikka qarshi kurashishning muhim jihatlari ko‘rsatib berilgan.

Kalit so‘zlar: Giyohvandlik, sog‘lom turmush tarzi, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiy illat, profilaktika, zararli odatlar, ma‘naviy-ma‘rifiy tarbiya, jamiyat, oila, ta‘lim muassasasi.

Kirish: Bugungi kunda insoniyat taraqqiyoti jadallik bilan rivojlanib borayotgan bir davrda jamiyat oldida turli ijtimoiy muammolar ham yuzaga kelmoqda. Ana shunday dolzarb muammolardan biri giyohvandlikdir. Giyohvandlik nafaqat alohida bir insonning salomatligiga, balki butun jamiyat taraqqiyotiga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi xavfli illat hisoblanadi. Shu sababli ham u ko‘pincha “asr vabosi” deb ataladi. Dunyoning ko‘plab mamlakatlarida giyohvandlikka qarshi kurashish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Giyohvand moddalar inson organizmiga kirgach, uning markaziy asab tizimiga ta‘sir ko‘rsatadi, kayfiyatni vaqtinchalik o‘zgartiradi va insonda sun‘iy ravishda rohat hissini paydo qiladi. Ammo vaqt o‘tishi bilan bunday moddalar insonni o‘ziga qaram qilib qo‘yadi, organizmning normal faoliyatini buzadi va turli kasalliklarning kelib chiqishiga sabab bo‘ladi. Natijada insonning jismoniy sog‘ligi bilan bir qatorda ruhiy holati ham izdan chiqadi. Bu esa nafaqat shaxsiy hayotga, balki oilaviy muhit va jamiyat hayotiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, giyohvandlikning yoshlar orasida tarqalishi katta tashvish uyg‘otmoqda. Yoshlar hayotning eng muhim va mas‘uliyatli davrida turli ta‘sirlarga tez beriluvchan bo‘lishadi. Noto‘g‘ri muhit, do‘stlar

ta'siri, qiziqish hissi yoki yetarli darajada ma'naviy tarbiya olmaslik ayrim yoshlarning giyohvand moddalar bilan tanishib qolishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun ham yoshlarni bunday zararli illatlardan asrash, ularda sog'lom turmush tarziga intilish, mustahkam hayotiy qarashlar va irodani shakllantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Giyohvandlikka qarshi kurashishda oila, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligi katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, maktablarda olib boriladigan ma'naviy-ma'rifiy ishlar, tarbiyaviy tadbirlar, sog'lom turmush tarzini targ'ib qiluvchi mashg'ulotlar yoshlarning ongida zararli odatlarga nisbatan salbiy munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularni sport, ilm-fan va ijodiy faoliyatga jalb etish ham giyohvandlikning oldini olishda muhim omil hisoblanadi. Mazkur maqolada giyohvandlikning jamiyat va inson hayotiga ko'rsatadigan salbiy ta'siri, uning kelib chiqish sabablari hamda yoshlar orasida bu illatning oldini olish masalalari yoritib beriladi. Shuningdek, ta'lim muassasalari, oila va jamiyatning hamkorlikdagi faoliyati orqali giyohvandlikka qarshi kurashishning muhim jihatlari tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Bizga ma'lumki bugungi kunda insoniyat taraqqiyoti bilan bir qatorda jamiyat oldida turli muammolar ham paydo bo'lmoqda. Ana shunday dolzarb muammolardan biri giyohvandlik balosidir. Giyohvandlik butun dunyo mamlakatlari uchun jiddiy xavf tug'dirayotgan ijtimoiy illatlardan biri bo'lib, u inson salomatligiga, oilaviy muhitga va jamiyat taraqqiyotiga katta zarar yetkazadi. Shu sababli ham bu illat ko'pincha "asr vabosi" deb ataladi. Giyohvandlik – bu insonning turli giyohvand moddalarni iste'mol qilishga qaram bo'lib qolishi holatidir. Bunday moddalar inson organizmiga kirgach, uning asab tizimiga ta'sir ko'rsatadi, vaqtinchalik kayfiyatni o'zgartiradi, ammo asta-sekin sog'liqni yemira boshlaydi. Giyohvand moddalarni muntazam iste'mol qilgan inson ularga qaram bo'lib qoladi va ularsiz yashay olmaydigan darajaga yetadi. Natijada insonning jismoniy va ruhiy holati keskin yomonlashadi. Giyohvandlikning eng katta xavfi shundaki, u insonning nafaqat sog'lig'ini, balki butun hayotini izdan chiqaradi. Giyohvandlikka berilgan inson ko'pincha o'zining oilasidan, yaqinlaridan va jamiyatdan uzoqlashib boradi. Ko'plab oilalarda nizolar, ajralishlar va turli

muammolar aynan shu illat tufayli yuzaga keladi. Bundan tashqari, giyohvandlik ko‘pincha jinoyatchilikning ham oshishiga sabab bo‘ladi. Chunki giyohvand moddalarga qaram bo‘lib qolgan shaxs ularni qo‘lga kiritish uchun turli noqonuniy yo‘llarga murojaat qilishi mumkin. Ayniqsa, yoshlar orasida giyohvandlikning tarqalishi katta tashvish uyg‘otadi. Yoshlar hayotning eng go‘zal davrida bo‘lishlariga qaramay, ba‘zan noto‘g‘ri muhit, salbiy ta’sirlar yoki qiziqish sababli zararli odatlarga berilib ketishlari mumkin. Ayrim hollarda do‘stlar ta’siri, internetdagi noto‘g‘ri ma’lumotlar yoki qiziqish hissi ham yoshlarni bunday yo‘lga boshlashi mumkin. Shu sababli yoshlarni bu illatdan asrash, ularda mustahkam hayotiy qarashlarni shakllantirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir. Shunday ekan, mening fikrimcha ta’lim muassasalari giyohvandlikning oldini olishda muhim o‘rin tutadi. Shuning uchun maktablarda o‘quvchilarga sog‘lom turmush tarzi haqida muntazam tushuntirish ishlari olib borilishi, turli targ‘ibot tadbirlari tashkil etilishi katta ahamiyatga ega. Davra suhbatlari, uchrashuvlar, tarbiyaviy soatlar, sport musobaqalari va ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar orqali o‘quvchilarda zararli odatlarga nisbatan salbiy munosabat shakllantiriladi. Bu esa ularning sog‘lom turmush tarzini tanlashiga yordam beradi. Shuningdek, yoshlarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish ham giyohvandlikning oldini olishda muhim omillardan biridir. Sport to‘garaklari, ijodiy mashg‘ulotlar, fan olimpiadalari va turli tanlovlar o‘quvchilarning qiziqishlarini rivojlantiradi hamda ularni foydali faoliyat bilan band qiladi. Bunday mashg‘ulotlar yoshlarning iqtidorini namoyon etishiga, o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshirishiga va kelajakda jamiyatga foydali inson bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi. Giyohvandlikka qarshi kurashishda oila, maktab va jamiyatning hamkorligi nihoyatda muhimdir. Ota-onalar farzandlarining tarbiyasiga e’tiborli bo‘lishlari, ularning kimlar bilan do‘stlashayotganini, qanday mashg‘ulotlar bilan shug‘ullanayotganini nazorat qilib borishlari zarur. Eng muhimi, ota-onalar farzandlari bilan doimo muloqotda bo‘lishlari, ularning muammolarini tinglashlari va to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishlari kerak. Ma’naviy-ma’rifiy ishlarning asosiy maqsadi ham yosh avlodni yuksak ma’naviyatli, sog‘lom fikrli va mustahkam irodali qilib tarbiyalashdan iboratdir. Yoshlar qalbida Vatanga muhabbat,

sogʻlom hayotga intilish va yuksak maqsadlarga erishish istagini shakllantirish orqali biz ularni turli zararli illatlardan asray olamiz.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, giyohvandlik inson salomatligi va jamiyat taraqqiyoti uchun katta xavf tugʻdiruvchi ijtimoiy muammolardan biridir. Bu illatning oldini olish uchun oila, maktab va jamiyatning oʻzaro hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, yoshlar orasida sogʻlom turmush tarzini targʻib qilish, ularning boʻsh vaqtini mazmunli tashkil etish hamda maʼnaviy-maʼrifiy ishlarni kuchaytirish orqali giyohvandlikning oldini olish mumkin. Har bir inson sogʻlom hayot tarzini tanlab, jamiyat ravnaqi va kelajak avlodning farovonligi uchun masʼuliyat bilan yondashishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
2. Xamidov X., Qodirov A. Sogʻlom turmush tarzi asoslari. – Toshkent: Oʻqituvchi, 2016.
3. Abdurahmonov Q. Yoshlar tarbiyasi va maʼnaviyat masalalari. – Toshkent: Fan, 2019.
4. WHO (World Health Organization). Drug abuse and health consequences. – Geneva, 2020.
5. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni saqlash vazirligi. Giyohvandlikning oldini olish boʻyicha metodik qoʻllanma. – Toshkent, 2021.
6. Mirziyoyev Sh.M. Yangi Oʻzbekiston strategiyasi. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2021.
7. Ahmedov R., Usmonov M. Valeologiya va sogʻlom turmush tarzi asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
8. Qodirov A., Ismoilov B. Ijtimoiy pedagogika. – Toshkent: Oʻqituvchi, 2017.
9. Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Giyohvandlikka qarshi kurashish boʻyicha milliy dastur. – Toshkent, 2020.

10. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). World Drug Report. – Vienna, 2022.

11. Nurmatov A. Yoshlar tarbiyasida sog‘lom turmush tarzining ahamiyati. – Toshkent: Ma’naviyat, 2019.